

Припрему ове свеске суфинансирало је Министарство просвете,
науке и технолошког развоја Републике Србије.

Главни и одговорни уредник

Др Јасмина Ахметагић, научни саветник

Уређивачки и редакцијски одбор

Проф. др Wolfgang Rohrbach, академик, Беч
Проф. др Татьяна Сеньюшкина, Симферопол
Проф. др Андрей Мохов, Севастопол
Проф. др Наталија Николаевна Муравјева, Ростов-на-Дону
Проф. др Екатерина Ентина, Москва
Проф. др Шак Б. Ханиш, Сан Дијео
Проф. др Франсис Корблен, Париз
Проф. др Геновева Пушкас, Женева
Проф. др Луј де Сосир, Ношател
Проф. др Фредерик Тортера, Монселе
Проф. др Киара Мелоне, Верона
Проф. др Филип Вассершеид, Берлин
Проф. др Антониј Васильевич Миронович, Пољска
Проф. др Марко Атагић
Проф. др Маријана Дukiћ Мијатовић
Проф. емеритус др Живота Радосављевић
Проф. др Драган Танчић
Проф. др Ванда Божић
Проф. др Миодраг Гордић
Проф. др Обрад Стевановић
Проф. др Тиодор Росић
Проф. др Љиљана Марковић
Проф. др Снежана Гудурић
Проф. др Тијана Ашић
Проф. др Бошко Сувајдзић
Проф. др Урош Шуваковић
Проф. др Далибор Елезовић
Проф. др Јасмина Новокмет
Проф. др Весна Минић
Проф. др Мирко Томасовић, Фоча
Проф. др Недељко Станковић, Тузла
Проф. др Оља Арсенијевић
Проф. др Драган Поповић
Проф. др Синиша Достич
Доц. др Александар Мартиновић
Доц. др Јелена Птрљага
Доц. др Стефан Анчев, Велико Трново
Доц. др Тодор Галунов, Велико Трново
Доц. др Жарко Браковић
Др Јасмина Ахметагић
Др Предраг Терзић
Др Драгана Јањић
Др Марија Јефтимјевић Михајловић
Др Весна Зарковић
Др Ивана Женарју Рајовић
Др Иван Бечић
Др Милица Јотов
Др Далибор Велојић
Др Мирјана Бечејски
Др Гордан Бојковић
Др Александар Павловић
Др Бојан Шево
Др Звездана Елезовић
Др Ана Стишовић Миловановић
Др Ена Мирковић
Др Јован Симијановић
Др Петар Ристановић
Др Ана Мумовић

Лектори

Др Јелена Војиновић Костић
Мунџа М. Дрековић

Издавач

Институт за српску културу, Приштина – Лепосавић
e-mail institut.skr@gmail.com

УДК 008

Компјутерска обрада и шtamпа GID „Pi-press“, Пирот

Тираж 100

Сви чланци објављени у часопису *Баштина* су рецензирани.

Вињета на корицима

Призренско четвороеванђеље, јеванђелист Марко

Дизајн насловне сyране Петар Ђуза

Editor-in-chief

Jasmina Ahmetagić, PhD, Full Research Professor

Editorial Board

Professor Wolfgang Rohrbach, PhD, academician, Vienna
Professor Tatyana Senyoshkina, PhD, Simferopol
Professor Andrey Mokhov, PhD, Sevastopol
Professor Nataliya Nikolaevna Muravyeva, PhD, Rostov-on-Don
Professor Ekaterina Entina, PhD, Moscow
Professor Shak B. Hanish, PhD, San Diego
Professor Francis Corblin, PhD, Paris
Professor Genoveva Puskas, PhD, Genève
Professor Louis de Saussure, PhD, Neuchâtel
Professor Frédéric Torterat, PhD, Montpellier
Professor Chiara Melone, PhD, Verona
Professor Philipp Wasserscheid, PhD, Berlin
Professor Antony Vasilievich Mironovich, PhD, Poland
Professor Marko Atlagić, PhD
Professor Marijana Dukić Mijatović, PhD
Professor Emeritus Života Radosavljević, PhD
Professor Dragan Tančić, PhD
Professor Vanda Božić, PhD
Professor Miodrag Gordić, PhD
Professor Obrad Stevanović, PhD
Professor Tiodor Rosić, PhD
Professor Ljiljana Marković, PhD
Professor Snežana Gudurić, PhD
Professor Tijana Ašić, PhD
Professor Boško Suvajdžić, PhD
Professor Uroš Šuvaković, PhD
Professor Dalibor Elezović, PhD
Professor Jasmina Novokmet, PhD
Professor Vesna Minić, PhD
Professor Mirko Tomasović, PhD, Foča
Professor Nedeljko Stanković, PhD, Tuzla
Professor Olja Arsenijević, PhD
Professor Dragan Popović, PhD
Professor Siniša Dostić, PhD
Assistant Professor Aleksandar Martinović, PhD
Assistant Professor Jelena Ptrljaga, PhD
Assistant Professor Stefan Ančev PhD, Veliko Trnovo
Assistant Professor Todor Galunov, PhD, Veliko Trnovo
Assistant Professor Žarko Braković, PhD
Jasmina Ahmetagić, PhD
Predrag Terzić, PhD
Dragana Janjić, PhD
Marija Jeftimijević Mihajlović, PhD
Vesna Zarković, PhD
Ivana Ženarju Rajović, PhD
Ivan Becić, PhD
Milica Jotov, PhD
Dalibor Velojić, PhD
Mirjana Bečejski, PhD
Gordan Bojković, PhD
Aleksandar Pavlović, PhD
Bojan Ševo, PhD
Zvezdana Elezović, PhD
Ana Stišović Milovanović, PhD
Ena Mirković, PhD
Jovan Simijanović, PhD
Petar Ristanović, PhD
Ana Mumović, PhD

Lectors

Jelena Vojinović Kostić, PhD
Muniba M. Drekočić

Publisher

Institute for Serbian Culture, Priština – Leposavić
e-mail institut.skr@gmail.com

UDK 008

Computer Text Processing and Print GID „Pi-press“, Pirot

Circulation 100

All articles published in the journal *Baština* are reviewed.

Vignette on the Covers

The Prizren's Four Gospels, Evangelist Marko

Cover page design by Petar Đuza

YU ISSN 0353-9008
ISSN (Online) 2683-5797

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКУ КУЛТУРУ

ГЛАСНИК

БАШТИНА

ВОЛУМЕН 33 • СВЕСКА 60

ПРИШТИНА - ЛЕПОСАВИЋ
2023.

САДРЖАЈ

ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Сузана Р. Бунчић, Нина С. Ђеклић, <i>Поетика, језик и стил Путојиса</i> крз биографију Мома Кајора	15
Милан Б. Громовић, <i>Песнички одабир традиције и ојтор несећању</i> у поезији Љубомира Симовића и Мајије Бежковића	29
Ахмед А. Бихорац, <i>Недостатак методичких ујусијава</i> за интерпретацију романа	43
Драгана Р. Рајовић, <i>Библјски мотиви у народним еским јесмама</i> о Немањинима	57
Марија С. Терзић, <i>Хамлеј и Дервиш и смрт у контексту</i> традије освете	69
Зорана З. Ђушић, <i>Функција стилске пререстрације у језичко-стилској</i> анализи романа <i>Змајеви од аира Мире Ојашевић</i>	81

ПОЛИТОЛОГИЈА, СОЦИОЛОГИЈА, ПРАВО И ЕКОНОМИЈА

Данијела Ж. Вукоичић, Саша А. Милосављевић, <i>Улицај еничких сукоба на квалитет живоћа и здравље људи:</i> <i>студија случаја српској становништва на Косову и Метохији</i>	95
Радица Р. Бојичић, Анђелка В. Трипковић, <i>Имају ли жене Косова и Метохије</i> <i>своје место и моћност независности у условној будућности?</i>	113
Ванда Б. Божић, Драган Љ. Танчић, <i>Политика и театар</i>	129
Велибор Д. Лалић, Милан В. Липовац, <i>Улога правожних формација</i> <i>у савременим оружанм сукобима: стаус, дилеме и контроверзе</i>	141

Милојица М. Шутовић, Фјодор М. Достојевски: <i>Европа или Азија</i>	159
Радослав В. Балтезаревих, Ивана Ж. Балтезаревих, <i>Тероризам у дијипиалном окружењу</i>	173
Душан З. Јеротијевић, Бекир М. Дудић, <i>Положај Енїлеске као мејројоле у односу на дивше колоније</i>	183
Ванда Б. Божић, <i>Кривична дела йројив безбедносїи друмској саобраћаја – кријички осерїј кроз анализу судске йраксе</i>	193
Драган Б. Цветковић, <i>Уйравне радње у йозиийвно-йравном законодавсїву Рейублике Србије</i>	207
Оливера В. Милутиновић, Славица С. Анђелић, <i>Орианизациони ефектии уласка здравсївених усїанова у сисїем здравсївеној йуризма</i>	217
Радослав В. Балтезаревих, <i>Сїаврос Паїакосїанїинисис, Сїорїске личносїи и њихов уїицај на сїавове йоїрошача</i>	237
Ивана Д. Ђелосевић, Бранка Г. Спасојевић, <i>Улоја комуникације у йроцесу исїраживања йржишїа</i>	247
Милијанка Ц. Ратковић, Дејан Р. Дашић, <i>Сїецифичносїи йримене маркеїиња у сїорїу</i>	265

ИСТОРИЈА

Иван Б. Петровић, Миодраг А. Гордић, <i>Бесїилојне леїелице као револуционарно средсїво у савременим оружаним сукобима</i>	281
Урош Б. Бабић, Јована В. Павловић, <i>Геолошки и йолийички изазови савремене десекуларизације на Балкану: реїруїовање цїхадисїа</i>	299
Боривоје М. Милошевић, <i>Срїско школсїво као бедем иденїийїейском инжињеринїу у Бењамина Калаја у Босни и Херцеговини</i>	313
Иван М. Бецић, <i>Кумановска йїрїовачко-индусїријска банка 1921–1939.</i>	329
Зоран Д. Бајин, Мирослав С. Радивојевић, <i>Мисїа Александра Белића и Сїаноја Сїанојевића у Русији 1916–1917. йодине</i>	345
Марко М. Парезановић, <i>Руско-їрузијски йейїодневни райи</i>	363
Душан М. Радоњић, <i>Израелска йреемїийвна уйїйреба војне силе у шесїйодневном райу 1967. йодине</i>	373

ИСТОРИЈА УМЕТНОСТИ

- Теодора Д. Анђелковић, *Хероји бојној поља: кулџ руских војника љоком срџско-љурских райова (1876–1878) у срџској визуелној кулџури 19. века* 385
- Теодора Н. Брадић, *Иконосџас цркве Свеџих Аџосџола Пеџира и Павла у Врчину – рад Лазара и Оље Крџалић* 401

ИСТОРИЈА КУЛТУРЕ

- Ена С. Мирковић, *Прилози љроучавању влашке кулџуре и обџаја у Исџочној Срџији* 419
- Невена Ј. Вуџошевић, Ања З. Лзаревић Коџић, *Баџиџињење сењања на Друџи свеџски рай у срџској умеџничкој музиџи: комџозиџије Лазара Ѓорђевића и реакџиуелизација џеме сџрадања/холокаусџа у 21. веку* 435

АРХЕОЛОГИЈА

- Игор С. Бџелић, Марија М. Савић, *Архџиџекџионска скулџџована декорација са Анџинојевој храма и љросџора форума анџичкој Мунициџиџума* 451

ЕТНОЛОГИЈА И АНТРОПОЛОГИЈА

- Јелена Р. Вуџићевић, *Националисџички дискурси у СФРЈ љред њен расџаџ* 473

ПЕДАГОГИЈА И ПСИХОЛОГИЈА

- Весна Љ. Минић, Снежана П. Периџић, *Важносџи и засџуџљеносџи моралној васџџињања у љроџрамским садржаџима љредџколских усџанова – сџавови васџџџача* 495
- Тамара Р. Ковачевић, Сања Т. Ѓоковић, *Развој ликовној израза џлуве и наџлуве деџе љредџколској узрасџа* 507
- Анита В. Јанковић, *Облици учења на мреџи – од имџџације до иновације* 527

Ивана С. Илић-Савић, Снежана С. Бабац, <i>Поремећаји људског живота</i> <i>као последица употребе психоактивних супстанци</i>	539
Драгана З. Станојевић, Миљана С. Павићевић, <i>Да ли за све важи</i> <i>„Срећна Нова Година и Божић!“? Како смо расположени током празника</i>	549

ПРИКАЗИ

<i>Морални сведок: Савремена поезика мемоара Мирјане Бојанић Ђирковић</i> (Универзитетска библиотека „Никола Тесла“ – Народна библиотека „Раде Драинац“, Ниш–Прокупље 2022, стр. 215)	563
Рецензенти овог броја	567

УДК 821.163.41.09-94(049.32)

82.09-94(049.32)

82.0(049.32)

821.163.41.09-95 Бојанић Ђирковић М.(049.32)

DOI: <https://doi.org/10.5937/bastina33-45089>

МОРАЛНИ СВЕДОК: САВРЕМЕНА ПОЕТИКА МЕМОАРА МИРЈАНЕ БОЈАНИЋ ЂИРКОВИЋ

(Универзитетска библиотека „Никола Тесла“ – Народна библиотека
„Раде Драинац“, Ниш–Прокупље 2022, стр. 215)

Монографија Морални сведок: савремена поезика мемоара Мирјане Бојанић Ђирковић плод је теоријског интересовања за савремену мемоарску прозу кроз неколико линија њеног развоја од средине 20. века до данашњих дана, што је у научном смислу веома актуелна проблематика, а у нашој науци о књижевности и пионирски подухват. Насловна синтагма морални сведок, коју је ауторка усвојила од Пола Рикера како би подвукла сублимацију интенција и рецепцијског ефекта савремених мемоара, у књизи је вишеструко оправдана – како теоријским увидима, тако и аналитичким поглављима. Њен кључни концепт је велика прича као шири и обухватнији од мемоарско-аутобиографске прозе, а чијем је модерном утемељењу највише допринео савремени когнитивни психолог и нараторолог Марк Фриман. Велика прича је тип наратива који настоји да са велике временске дистанце, „погледом уназад“ обухвати „читав живот“, што је обогаћује наративном рефлексивном неопходном за саморазумевање и поимање општег добра, дајући јој откривалачку моћ истине.

Поред увода, монографија садржи једно теоријско и осам аналитичких поглавља („Ка савременој поезици мемоара“, „Сећања Анђелка Крстића у контексту поезике документарно-уметничке прозе српског реализма“, „Поетика ратних мемоара у контексту мемоаристике прве половине 20. века“, „Мемоари Топличана о Другом светском рату: сведочење Драгољуба Поповића“, „Поетика сведочења спасених: од свитака до велике приче“, „Фрагменти сећања Лалија Соколова: прилог поезици мемоарско-аутобиографске прозе о Холокаусту“, „Савремена проза о холокаусту у текућој књижевној продукцији Републике Србије“, „Лица Кристијанине мемоарско-аутобиографске прозе“, „Парампарчад Џејмса Фреја: једна ревизија жанра мемоара“) подељених на мање одељке, значајан библиографски прилог – књиге о Холокаусту објављене у Републици Србији 2012–2022, списак коришћене литературе, појмовник, резиме на енглеском језику и биографију аутора.

Као спој интелектуалне, професионалне опсесије и иманентног породичног завештања коме се приступа свом душом и са крајњом посвећеношћу једног научног посленика, књига Морални сведок носи печат непобитне „стваралачке нужности“.

Почев од посвете и мотоа као места са „издигнутим значењем“, где се и ауторка уписује у списак моралних сведока, та нужност зрачи са сваке њене странице, баш као и из грађе коју проучава. О тој нужности понајвише сведочи, осим саме тематике, њен језик и стил. Иако неспорно припада теоријском дискурсу једне изграђене и квалитетом потврђене теоретичарке (видети претходну, такође по много чему изузетну монографију М. Б. Б. Читалац у науци о књижевности, насталу на основу прерађеног рукописа докторске дисертације) и своје научно упориште проналази у релевантној литератури у историји проучавања жанра (М. Бахтин, М. Фуко, П. Рикер, П. Леви, М. Бамберг, М. Фриман; С. Ж. Марковић, Д. Иванић, С. Милосављевић Милић итд.), ова монографија открива и један литерарни, поетски квалитет пореклом из сфера есеја и белетре, чинећи је питким штивом не само упућеном стручњаку него и широј читалачкој публици.

Према је у једној књизи овако уравнотеженог квалитета незахвално издавати посебне вредности јер она функционише као живи организам чији сваки структурни елемент обавља своју прецизно задату функцију, ми ћемо истаћи оне које сматрамо јединственим доприносом савременој науци о књижевности. Поред већ наведених, ту је и потреба да се одговори на генолошки изазов тешко одредиве књижевно-научне скупине која је обједињена више синтетичким него чврстим термином (тзв. „термином индикатором“, према Н. Грдинићу) мемоарска литература, док оквира речничких дефиниција мемоара одавно превазилази; прецизније, од тренутка када је људско искуство понело страхоте концентрационих логора, те сведочење у име свих страдалих поприма карактер мисије. Како ауторка напомиње, то је прва преломна тачка у иманентној поезици мемоара и тиче се промена у садржају, док другу означава појава мемоара бивших зависника, када се тежиште наратије у још већој мери преноси са догађаја на доживљај. Стога, ово није књига о Холокаусту (овакав одјек имала је због поменутог библиографског прилога који садржи), према сведочанства о томе представљају добар део њене грађе, али јесте књига која се аргументовано, на теоријски утемељен начин, бори за истину мемоара уопште.

Реч је о хетерогеним текстовима на лиминалној позицији између аутобиографије и мемоара, разговора и мемоара, романа и мемоара, научне студије и мемоара. И управо ту, у зналачком избору и распореду грађе на којој ће проверити своје полазне хипотезе, Мирјана Бојанић Ђирковић изнова потврђује свој неспутани истраживачки дух, научну објективност и методолошко мајсторство. У сваком сегменту њене анализе аргументација и закључци проистичу из природе самих дела (а не из унапред задатих теоријских образаца), што јој и омогућава да препозна нове жанровске ликове мемоара и оспори/ревидира оквира њихових канонских дефиниција. Од сведочења преживелих о Холокаусту до сведочења преживелих наркомана, од ратних мемоара најзначајнијих државника и војсковођа (В. Черчила) до сведочанстава једва познатих Топличана, од Сећања Анђелка Крстића намењених породичном читању до мемоара бестселера, перманентно се провлачи питање о статусу документарног (чињеничног, истинитог) у мемоарима. Да ли мемоаре представљају само дела која се држе истине чињеница, или у овај жанровски корпус можемо сврстати и она дела која утемељење налазе у истинитости доживљаја?

Дакле, „да ли мемоари могу лагати?“ На то питање Бојанић Ђирковић одговара још у уводу, приликом постављања полазних хипотеза, али најчвршће аргументе смишљено даје тек на крају монографије, анализирајући најконтроверзнији тип мемоара, тзв. псеудо-мемоаре Парампарчад бившег зависника, аутора и теоретичара мемоара Џејмса Фреја. Да, мемоаристи лажу на нивоу чињеница, али остају верни истини на нивоу смисла, јер сведочанства бивших зависника чине беспредметним и само питање истине и лажи у мемоарима. Отуда поднаслов завршног огледа гласи: „Једна ревизија жанра мемоара“. Од тона тихе резигнације на почетку, ауторка се на крају књиге и сама укључује у полемику, смело и оправдано стајући у одбрану субјективне, али једино легитимне истине и естетске димензије истине ових мемоара.

Због одбране те истине, због своје научне вредности и иновативности, монографија Морални сведок Мирјане Бојанић Ђирковић вишеструко заслужује пажњу стручне и културне јавности.

Мирјана М. БЕЧЕЈСКИ

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

008(497.115)

БАШТИНА : гласник / главни и одговорни
уредник Јасмина Ахметагић. - 1991, св. 1- .
- Приштина–Депосавић : Институт за српску
културу, 1991- (Пирот : Pi-Press). - 24 cm

Три пута годишње. - Друго издање на другом медијуму:
Баштина (Online) = ISSN 2683-5797
ISSN 0353-9008 = Баштина (Приштина)
COBISS.SR-ID 512015372